

HALLITUSOHJELMAN KESKEISIÄ KYSYMYKSIÄ JHL-NÄKÖKULMASTA

Sopimusyhteiskunta

Hallitus tukee suomalaista sopimusyhteiskuntaa ja vahvistaa luottamuksen ilmapiiriä työmarkkinoilla. Lähtökohtaisesti työelämän uudistukset valmistellaan kolmikantaisesti. Hallitus huolehtii työmarkkinoiden heikomman osapuolen eli työntekijän suojelusta ottaen huomioon maan ja yleisen kilpailukyvyn sekä varmistuen työllistymisen edellytykset.

Työelämä ja työntekijöiden asema

Yhteistoimintalaki uudistetaan (henkilöstön tiedonsaanti, vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät, jatkuva vuoropuhelu, työhyvinvoinnin edistäminen ja osaamisen kehittäminen).

Hallintoedustuslain henkilöstön edustusta koskevat säännökset kirjataan yhteistoimintalakiin sekä arvioidaan nykyisen lain soveltamisrajaa (nyt jos yhtiöllä 150 henkilöä keskimäärin palveluksessa, niin henkilöstöllä oikeus valita edustaja hallitukseen tai hallintoneuvostoon).

Kilpailukieltosopimusten ja työsuhteen aikaisen kilpailevan toiminnan kiellon käyttöä rajataan.

Vuosilomalaki uudistetaan. Selvitetään mahdollisuudet joustavoittaa lomien käyttöä ja siirtämistä työpaikan vaihtotilanteissa (esim. lomapankki) pätkätyösuhteissa työskentelevien yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Parannetaan pätkätoissa ja nollatuntisopimuksella työskentelevien asemaa. Vaihtelevalla työajalla työskentelevän henkilön työajan vakiintumista vahvennetaan lainsäädännössä.

Muutosturvaa kehitetään parantamaan työntekijöiden osaamista ja työllistymistä.

Paikallista sopimista edistetään työ- ja virkaehtosopimusjärjestelmän kautta.

Selvitetään lainsäädännön muutostarpeita työn murroksen näkökulmasta (itsensätyöllistäjät, jakamis- ja alustatalous, uudet työn teettämisen muodot ja osuuskunnat). Täsmennetään työsopimuslain työsopimuksen käsitettä siten, että työsopimussuhteen naamiointi muuksi kuin työsopimukseksi estetään.

Käynnistetään kansallinen Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on vahvistaa yhteistoimintaan ja luottamukseen perustuvaa työkuultuuria. Ohjelma valmistellaan ja toteutetaan kolmikantaisesti. Osana ohjelmaa toteutetaan työn, terveyden ja työkyvyn tutkimus- ja kehittämisohjelma.

Julkinen talous, tuottavuus ja verot

Hallitus sitoutuu julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyysvahvistamiseen ja velkaantumiskierteen ehkäisyyn. Haasteiksi määritetään huoltosuhteen heikkeneminen ja työvoiman saatavuus.

Työllisyyden kasvun ohella kestävyyttä vahvistetaan tehokkaimmin julkisesti rahoitetun palvelutuotannon tuottavuutta parantamalla. Sote-palveluissa keinot ovat organisatorisia sekä teknologisia keinoja. Julkisia hankintoja ja tilojen hallintaa tehostetaan. Julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023 ja julkisen velan suhde bkt:hen alenee.

Tavoitteena on saavuttaa 75 prosentin työllisyysaste ikäryhmässä 15–64 vuotta). Suurin potentiaali työllisyyden kasvuun on työttömissä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevissa. Erityisryhminä mainitaan ikääntyneet, pelkän perusasteen varassa olevat, osatyökykyiset, vammaiset ja osa maahanmuuttajataustaisista.

Verotuksen tilannekuvassa nähdään, että julkisten palveluiden kestävä rahoitus edellyttää veropohjan tiivistämistä kansallisesti ja kansainvälisesti. Verotuksen tehtäväksi todetaan myös tulontasaus. Verovajeen pienentämisessä harmaan talouden torjuntaa vahvistetaan 20 meur lisärahoituksella sekä muilla viranomaistoimenpiteillä. Veronumeron käyttöä laajennetaan satamiin sekä selvitetään myös muille riskialoille.

Ansiotuloverotusta ei yleisesti kevennetä, mutta 200 meur on varattu maltilliseen tuloveron kevennykseen, jolla korvataan pieni- ja keskituloisille kohdistuvia välillisten verojen korotuksia.

Selvitetään mahdollisuus ottaa käyttöön työtulotuki vuoteen 2022 mennessä. Se tarkoittaisi, että ansiotulovero voisi olla negatiivinen pienituloisilla palkansaajilla, eläkeläisillä ja yrittäjillä.

Mikäli maakuntaverot otetaan käyttöön, sillä ei ole tarkoitus nostaa verotuksen tasoa.

Aktiiviset työllisyystoimet ja työttömyysturva

Tavoitteena on muuttaa muiden Pohjoismaiden tavoin työvoimapolitiikan suuntaa passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palveluita tehokkaammin.

Kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Työllisyyspalveluiden järjestäminen voidaan sopimuksella antaa yhden tai useamman kunnan tehtäväksi. Toimeenpanon tueksi säädetään tarvittaessa erityislainsäädäntö.

Työllisyyspalveluiden järjestäjänä toimii julkinen sektori, joka voi tuottaa palveluita yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin sekä järjestöjen kanssa.

Selvitetään henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöönotto työllisyyspalveluissa.

Valmistellaan työttömyysturvan ja työttömien palveluiden uudistus, jonka tavoitteena on lyhentää työttömyysjaksojen kestoja, helpottaa lyhytaikaisen työn vastaanottamista, kannustaa työnhakuun sekä uudistaa ja kohtuullistaa työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää niin, että oikeuden ja velvollisuudet ovat tasapainossa (karenssit). Puretaan aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet, kun vastaavat tavoitteet toteuttava uudistus astuu voimaan.

Tilalle valmistellaan malli, jossa työttömän työllistymissuunnitelmassa sovitaan henkilökohtaisesta työnhakuvelvoitteesta sekä palveluista, esim. koulutuksesta ja kuntoutuksesta. Henkilökohtaisen palvelun reusurssit TE-toimistoissa turvataan.

Palkkatuen käyttöä yrityksissä lisätään merkittävästi. Työnantaja saa palkkatukipäätöksen ennakolta. Otetaan käyttöön työllistämisseteli. Palkkatukea kehitetään työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteis-

työssä niin, ettei vaaranneta työehtosopimusten mukaista työtä tai vääristetä kilpailua. Kolmannen sektorin palkkatuki uudistetaan.

Taataan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle tai alle 30-vuotiaalle valmistuneelle joko työ-, työharjoittelu-, työkokeilu-, työpaja-, oppisopimus- tai kuntoutuspaikka kolmen kuukauden aikana työttömyyden alkamisesta.

Työelämän osaaminen

Hallitus laatii vuoden 2020 loppuun mennessä osaamisen ja oppimisen tiekartan vuodelle 2030.

Lisätään työelämässä muunto-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksia. Tavoitteena on jatkuvan oppimisen edistäminen, työntekijöiden työsuhteturvan parantaminen, aikuisten puuttuvien perustaitojen vahvistaminen sekä eri alueiden ja toimialojen työvoimatarpeeseen vastaaminen.

Tarjotaan yksilöityjä koulutuskokonaisuuksia esimerkiksi toisen asteen ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa mahdollistamalla myös ammatilliset näyttötutkinnot.

Lisätään oppisopimuskokeilun käyttöä ensimmäisen työpaikan saamiseksi sekä uudelleen koulutautumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä. Korvaukset uudistetaan työnantajan hallinnollisen taakan keventämiseksi.

Vahvistetaan työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja työpaikkaohjaajien roolia. Kehitetään opintovapaata ja mahdollistetaan sen yhä laajempi käyttö aikuiskoulutustukea kehittäen (sitä kehitetään tukemaan työn ja opiskelun yhteensovittamista).

Selvitetään mahdollisuudet laajentaa Työllisyysrahaston tehtäviä tukemaan nykyistä laajemmin aikuisten osaamisen kehittämistä ja työkyvyn ylläpitämistä.

Palveluiden parantaminen

Palautetaan luottamus vanhuspalveluiden laatuun, oikea-aikaisuuteen ja saatavuuteen. Tiekartan mukainen käytännössä toteutuva resurssien lisäys ja toimintatapojen kehittämisen toteutetaan suunnitellusti ja varmistaen oikea kohdentuminen.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (vanhuspalvelulaki) päivitetään. Vanhuspalveluiden laatua ja vaikuttavuutta lisätään.

Säädetään hoivahenkilöstön sitovasta vähimmäismitoituksesta (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä. Mitoituksen toteutuksessa otetaan huomioon aina ensisijaisesti hoitoisuus. Selkeytetään henkilöstön työnjakoa mm. tukipalveluiden osalta. Henkilöstömäärän lisäys toteutetaan asteittain käynnistämällä tavoitteellinen kehittämisohjelma, jolla rahoitetaan polkua kohti uskottavaa ja vanhusten riittävän hoivat turvaavaa mitoitusta.

Kotihoidon resursseja ja laatua vahvistetaan sekä omaishoitoa kehitetään. Otetaan käyttöön myös teknologisia ratkaisuita.

Laaditaan sosiaalihuollon kehittämisohjelma ja tuodaan palveluita vahvemmin osaksi tulevaisuuden sote-keskusta.

Sote-uudistus

Sote-palveluiden järjestäminen kootaan kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille.

Myös pelastustoimen järjestäminen siirretään maakunnan tehtäväksi. Itsehallinnollisia maakuntia on 18, ja niiden toiminnasta säädetään erillisellä lailla.

Muiden toimintojen maakunnallistaminen menee erilliseen selvitystyöhön. Kunnes kanta on valmis, valtakunnallisia uusien virastojen perustamisia ao. toimialoille ei tehdä.

Mahdollisuus käyttää palveluita yli maakuntarajojen säilytetään. Erityistason palveluiden turvaamiseksi muodostetaan viisi yhteistoiminta-alueita, jotka pohjautuvat nykyisiin erva-alueisiin.

Maakunnat tuottavat palvelut pääosin julkisina palveluina. Yksityinen ja kolmas sektori toimivat täydentävinä palveluiden tuottajina. Kuntien osalta tämä ratkaistaan erillisen selvityksen pohjalta vuoden 2019 loppuun mennessä. Järjestöjen roolia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä vahvistetaan ja niiden mahdollisuus tuottaa palveluita turvataan.

Valmistellaan palvelusetelilain uudistus ja tehdään linjaukset henkilökohtaisen budjetin käyttöön-otosta.

Maakuntien rahoitus perustuu pääosin valtion rahoitukseen. Sote-rahoitusjärjestelmä uudistetaan tarvevakioituihin kriteereihin perustuvaksi.

Hallitus käynnistää välittömästi valmistelun maakuntaveron käyttöönotosta. Maakunnat voivat periä lakiin perustuvia asiakasmaksuja.

Erillisinä asioina valmistellaan parlamentarisessa komiteassa maakuntien verotusoikeus ja monikanavarahoituksen purkaminen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Sotu-uudistus

Sosiaaliturvan uudistaminen valmistellaan parlamentarisessa komiteassa. Siinä käsitellään perusturvaa, ansioturvaa, toimeentulotukea sekä niiden välistä yhteyttä ja rahoitusta, ja lisäksi palveluiden nykyistä parempaa yhteensovittamista etuuksiin. Komitea ei käsittele vanhuuseläkettä.

Komitealle rakennetaan kahdelle vaalikaudelle ulottuva tiekartta ja välitavoitteita, joihin nykyinen hallitus ehtii reagoida.

Varhaiskasvatus

Toteutetaan toimenpideohjelma varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi.

Toteutetaan täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus ja pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja. Tehdään varhaiskasvatuksen laatukriteerit.

Turvataan varhaiskasvatuksen ammattilaisten saatavuus koko maassa. Arvioidaan varhaiskasvatuksen henkilöstö- ja lisäkoulutustarpeet kaikissa henkilöstöryhmissä. Mahdollistetaan nykyisen varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen päivittäminen osana kokonaisuutta.

Yksityisen varhaiskasvatuksen on toimittava samoilla laadullisilla kriteereillä kuin julkisten. Yksityisten varhaiskasvatuspalveluntuottajien toiminta tulee olla luvanvaraista. Selvitetään, voidaanko voitontavoittelun rajoittaminen perusopetuksen tavoin ulottaa varhaiskasvatukseen.

Kunnat

Laaditaan kuntien tilanteesta kokonaisvaltainen tuoreimpiin tietoihin pohjautuva arviointi syksyllä 2019.

Kuntien tehtävät rahoitetaan kestävästi kuntien omilla verotuloilla ja valtion tulella. Väliaikaiset valtionosuusleikkaukset päättyvät vuonna 2020. Valtionosuusjärjestelmää kehitetään tarvittaessa.

Kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisäävät tai laajentavat toimenpiteet sekä kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset kompensoidaan 100-prosenttisesti kuntien valtionosuuksia korottamalla tai poistamalla muita tehtäviä tai velvoitteita.

Selvitetään kuntalain säännöksiä kilpailuneutraliteetista kunnan toteuttamassa elinkeinopolitiikassa kohtuullisuuden takaamiseksi kuntien näkökulmasta.

Julkiset hankinnat ja yritysten yhteiskuntavastuu

Edistetään sosiaalisten, ilmasto- ja kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista julkisten hankintojen kautta. Julkisia hankintayksiköitä koulutetaan tähän.

Selvitetään nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä.

Julkisten hankintojen tehokkuuden lisäämiseksi hallitus ryhtyy toimiin vahvistaakseen laadullisten kriteerien huomioonottamista julkisissa tarjouskilpaluissa. Hankintalakia kehitetään ohjaamaan hankintayksiköjä ottamaan huomioon kokonaistaloudellisuuden kriteereinä ensisijaisesti hinta-laatusuhdetta ja kokonaiskustannuksia ja käyttämään pelkkää hankintahintaa kriteerinä vain rajatusti.

Lisätään hankintojen vastuullisuutta. Tavoitteen edistämiseksi arvioidaan hankintalain ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten rikkomusten poissulkemisperusteiden laajentamistarpeet sekä keinot korostaa yritys- ja verovastuullisuutta. Tehdään tarvittavat kehittämispäätökset arvioinnin pohjalta.

Tehdään selvitys, jonka tavoitteena on yritys vastuulain säätäminen. Laki perustuu yrityksille asetettavaan niin kotimaista kuin ulkomaista toimintaa koskevaan huolellisuusveloitteeseen. Selvitys tehdään elinkeino-, yrittäjä- ja palkansaajajärjestöjen kanssa ottaen erityisesti huomioon pj-yritysten aseman.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa palvelutuotannon laadun ja vastuullisuuden valvontaa vahvistetaan.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Laaditaan laaja-alainen tasa-arvo-ohjelma. Tasa-arvon seuraamiseen luodaan valtion eri hallinnonalat kattava seurantajärjestelmä. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee sisältyä kaikkien ministeriöiden alaisten hallinnon toimintoihin.

Perusteettomien palkkaerojen ja palkkasyrjinnän poistamista edistetään lisäämällä palkka-avoimuutta lainsäädännöllisin keinoin. Perusteettomiin naisten ja miesten palkkaeroihin puututaan nykyistä tiukemmin.

Lisätään tasa-arvolakiin henkilöstön, henkilöstöedustajien ja yksittäisten työntekijöiden oikeuksia ja tosiasiallisia mahdollisuuksia lisätä palkkatietoutta ja puuttua tehokkaammin palkkasyrjintään.

Palkkatasa-arvoa edistetään jatkamalla samapalkkaisuusohjelmaa, jonka on oltava aiempaa kunnianhimoisempi ja vaikuttavampi. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on hallituksen, työnantaja ja työnteljiä edustavien järjestöjen sitoutuminen toimenpiteisiin töiden

vaativuuden arvioimiseksi, samapalkkaisuuden ja palkka-avoimuuden edistämiseksi sekä työelämän segregaaation purkamiseksi. Osana ohjelmaa arvioidaan työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutukset.

Ehkäistään raskaussyrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Selvitetään perhevapailta palaavien työsuhdeturvan parantamista ja ryhdytään sen perusteella tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimiin.

Perhevapaat

Toteutetaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa kunnianhimoinen ja perheiden hyvinvointia tukeva perhevapaaudistus.

Tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheessä tasaisesti molempien vanhempien kesken, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat ja sukupuolten väliset palkkaerot pienenevät. Perheiden valinnan ja joustojen mahdollisuuksia perhevapaiden pitämisessä lisätään. Uudistus toteutetaan siten, että se kohtelee tasapuolisesti kaikkia, myös monimuotoisia perheitä ja huomioi yrittäjyyden eri muodot.

Uudistus tulee toteuttaa niin, että äideillä ja isillä on yhtä paljon kiintiöityjä kuukausia. Isille kiintiöityjä ansiosidonnaisia vapaita pidennetään lyhentämättä äitien nykyisin käytettävissä olevaa osuutta. Lisäksi perhevapaiden tulee sisältää vapaasti valittava vanhempainvapaajakso. Molemmille vanhemmille maksetaan korotettua ansio-osaa nykyistä äitien osuutta vastaavasti.

Eläkkeet

Puretaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työnteon estäviä kannustinloukkoja ottamalla käyttöön osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli.

183 miljoonaa pienempien eläkkeiden korotukseen noin 50 nettomäärällä kansaneläkkeen ja takuueläkkeen kautta.

Käynnistetään kolmikantaselvitys, kuinka voitaisiin parantaa pienimmillä työeläkkeillä olevien asemaa. Osana tätä selvitystä kartoitetaan keinoja joiden avulla voitaisiin nostaa alle 1.400 euron työeläkkeitä 100 eurolla nettona ilman työeläkemaksujen nostamista.

Valmistellaan kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien yhdistäminen erillisyystyöryhmän ehdotusten pohjalta (ei kevalain muutoksia koskien hallintoa ja osuuskuntia!).

Erityisryhmät

Vanhusten ja vammaisten tietoisuutta omista oikeuksistaan vahvistetaan ja niiden tosiasiallista toteutumista tuetaan.

Tavoitteena on nostaa vaikeasti työllistyvien osatyökykyisten, vammaisten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien palkkatuen enimmäismäärää. Toteutetaan osatyökykyisille suunnattu työkykyohjelma sekä kehitetään välityömarkkinoita.

Parannetaan yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä uudistamalla rahoitusta ja tarjoamalla liiketoimintaosaamista vahvistavaa tukea.

Edistetään erityisryhmien asumista huolehtimalla ARA-erityisryhmien investointiavustuksen riittävästä tasosta.

Kehitysvammaisten laitoshoidon purku saatetaan loppuun ja mahdollistetaan kehitysvammaisten ja autismin kirjoin nuorten ja aikuisten itsenäistyminen tukemalla yksilöllisten tarpeiden mukaisten asuntojen hankintaa ja asuntokohteiden rakentamista tavallisille asuinalueille.

Omistajapolitiikka ja valtionyhtiöt

Valtion omistajapolitiikkaa koskeva periaatepäätös päivitetään. Samassa yhteydessä arvioidaan strategisten yhtiö- omistusten perusteiden ajanmukaisuus.

Rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaamisessa seurataan HSL:n lähiliikenteen kilpailutuksen tuloksia ja jatkokilpailutuksissa edetään Open Access –mallin mukaan.

Selvitetään mahdollisuuden älykkäisiin väyläratkaisuihin myös merenkulun osalta, kuten Finnipilot Pilotage Oy:n etäluotsauksessa.

Finavia huolehtii kenttäinfran osalta kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteutumisesta niillä alueilla, joilla rautatieliikenne ei turvaa tavoitetta. Selvitetään tehokkain tapa toteuttaa julkisesti tuettu lentoliikenne näille alueille. Finavian lentokenttäverkoston ulkopuolisten kenttien tuki säilytetään.

EU-politiikka

EU-yhteistyössä keskeistä on eriarvoisuuden vähentäminen. Sosiaalinen ulottuvuus on tärkeä EU:n painopistealue. EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano. Paikallisia erityispiirteitä, kuten sopimiseen perustuvaa työmarkkinajärjestelmää, kunnioitetaan.

EU:n talousarvio edistää sukupuolten tasa-arvoa. EU lisää työtään kaikkea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Istanbulin sopimus toimeenpannaan täysimääräisesti. EU:ssa laaditaan tasa-arvostrategia.

Nuorisotakuuta edistetään kaikissa jäsenmaissa. EU-yhteistyöllä kitketään aggressiivista verosuunnittelua, torjutaan veronkiertoa ja vähennetään verokilpailua.

Selvitetään mahdollisuutta huolellisuusveloitteeseen perustuvaan EU-tasoiseen yritysvas-
tuulakiin, joka ottaa huomioon eri kokoiset yritykset ja kansainväliset arvoketjut.

Muuta huomioitavaa

Säädetään avoimuusrekisteri parlamentaarisen valmistelun pohjalta kansalaisyhteiskuntaa kuullen. Lain tarkoituksena on päätöksenteon läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta epäasiallisen vaikuttamisen torjunta sekä kansalaisten luottamuksen vahvistaminen.

Lisätietoja:

Vesa Mauriala, yhteiskuntavaikuttamisen ja kansainvälisen edunvalvonnan päällikkö,
040 530 9702

Keijo Karhumaa, johdon neuvonantaja, 040 525 7852